

LIETUVOS ARCHITEKTŲ RŪMAI

Kalvarijų g. 1, Vilnius. Tel. (+370 5) 2754241, el. p. info@architekturumai.lt,
www.architekturumai.lt

Atsiskaitomoji sąskaita LT50 7044 0600 0606 7130 AB SEB, kodas 70440. Įstaigos kodas
301111540

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai

2022-12-16 Nr. S22/12/418

info@am.lt

edvardas.minkevicius@am.lt

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BENDROJO PLANO SPRENDINIŲ ĮGYVENDINIMO PROGRAMOS DERINIMO

Lietuvos architektų rūmai (toliau – **Rūmai**) susipažino su pakartotinai teikiamu Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendinių įgyvendinimo programos patvirtinimo“ projektu (toliau – **LRBP SĮP**) ir teikia žemiau išdėstytas pastabas ir pasiūlymus projektui:

1. Rūmų nuomone Lietuvos Respublikos bendrojo plano¹ (toliau – **LRBP**) sprendiniuose pateiktos „privalomos partnerystės“ yra hipotetinės, formalios ir dažnai neatitinkančios realių situacijų. LRBP partnerystės vis dar nėra minimos nė viename, teritorijų planavimo procedūras reglamentuojančiame, teisės akte: Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatyme, Erdvinių duomenų specifikacijoje², Teritorijų planavimo normose³, Kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų rengimo taisyklėse⁴. Dėl šių trūkumų lieka neaišku:
 - a) kaip turėtų būti elgiamasi su „partnerysčių“ įgyvendinimu, jų tvarka ir teisiniu pagrindu arba galiojančiomis rekomendacijomis,
 - b) kokios yra „partnerysčių“ adaptacijos metodinės nuostatos rengiant žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentus (toliau – **TPD**),
 - c) kas bus „partnerysčių“ lyderiai ir organizatoriai,
 - d) kaip bus užtikrinta ateityje rengiamų TPD rengimo, viešinimo procedūra,
 - e) kokiais teisės aktais vadovaujantis bus galima remtis vienokia ar kitokia „partneryste“?

Pažymime, kad nesant sukurto teisinio mechanizmo partnerystės iš esmės tampa tik formalia, realiai neįgyvendinama, deklaracija. Detalius pasiūlymus dėl partnerysčių sprendinių įgyvendinimo priemonių pateikėme šių pastabų Priede.
2. Atkreipiame dėmesį, kad didžioji dalis LRBP SĮP 1 priede nurodytų priemonių yra tiesiog perrašyti LRBP sprendiniai, papildomai nurodant, kad jie turi būti perkeltami į žemesnio lygmens TPD (pvz.: LRBP SĮP 1 priedo sprendiniai 27, 43, 48, 69, 70, 71, 72, 138, 140, 141.1 ir kt.). Pabrėžiame, kad pareiga įgyvendinti ir detalizuoti aukštesnio lygmens TPD sprendinius žemesnio lygmens teritorijų

¹ Lietuvos Respublikos bendrasis planas patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. rugsėjo 29 d. nutarimu Nr. 789 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano patvirtinimo“

² Teritorijų planavimo erdvinių duomenų specifikacija patvirtinta Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. D1-1009 „Dėl Teritorijų planavimo erdvinių duomenų specifikacijos patvirtinimo“

³ Teritorijų planavimo normos patvirtintos Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. sausio 2 d. įsakymu Nr. D1-7 „Dėl Teritorijų planavimo normų patvirtinimo“

⁴ Kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų rengimo taisyklės patvirtintos Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. sausio 2 d. įsakymu Nr. D1-8 „Dėl Kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų rengimo taisyklių patvirtinimo“

planavimo dokumentuose yra žinoma ir įtvirtinta Teritorijų planavimo įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje. Rūmų vertinimu toks įstatymo nuostatų ir LRBP sprendinių perrašymas sukuria tik formalų išpūdį jog parengta sprendinių įgyvendinimo programa, nors de facto LRBP SĮP ir toliau nėra, t. y. turinio prasme sukuriamas „tuščias“ dokumentas.

3. LRBP SĮP projekte nėra jokių detalesnių paaiškinimų dėl urbanistinės integracijos ašies į Minską sprendinių (IX B Koridorius) ir koridoriaus į Kaliningradą (IX D) stiprinimo. Atsižvelgiant į tai kad LRBP grafinės dalies sprendinių jau nėra galimybių pataisyti siūlome **LRBP SĮP sprendiniuose aiškiai įvardinti, kad atsižvelgiant į pasikeitusią geopolitinę situaciją LRBP numatytas urbanistinės integracijos ašių vystymas į Minską ir Kaliningradą yra neterminuotai stabdomas.**
4. LRBP SĮP priemonių pobūdžiai iš dalies neatitinka Strateginio valdymo įstatymo nuostatų. Pažymime, kad vadovaujantis Strateginio valdymo įstatymo 5 straipsniu planavimo dokumentai skirstomi į 4 lygmenis: 1) valstybės strategijos, 2) strateginio lygmens planavimo, 3) programavimo lygmens, 4) veiklos lygmens dokumentai. Tuo tarpu Projekto 6.2 papunktyje yra sumaišomi aukščiau nurodytų 2 ir 3 lygmens dokumentai ir Projekto prieduose bendrai įvardinami kaip strateginė priemonė. Vadovaujantis Strateginio valdymo įstatymo 7 straipsniu strateginio lygmens planavimo dokumentų tipai yra nacionalinės darbotvarkės, nacionalinis pažangos planas ir Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas. Atsižvelgiant į tai, kad LRBP SĮP prieduose daugiausiai kalbama apie programavimo lygmens dokumentus, siūlome išskirti du įgyvendinimo priemonių pobūdžius: **strateginį ir programinį**, išskaidyti LRBP SĮP 6.2 punktą ir išdėstyti taip:

„6.2. strategines (S) – LRBP sprendiniai įgyvendinami – į juos atsižvelgiama – rengiant strateginio planavimo dokumentus (strateginio lygmens planavimo dokumentai – 10 metų ir ilgesnės trukmės planavimo dokumentai, kuriuose nustatomi strateginiai tikslai, pažangos uždaviniai, kiti elementai;

6.3. programavimo (P) lygmens planavimo dokumentai – 4–10 metų trukmės planavimo dokumentai, kuriuose nustatomi strateginio lygmens planavimo dokumentų įgyvendinimo būdai ir sąlygos. Programavimo lygmens planavimo dokumentai gali būti nacionaliniai, regionų arba savivaldybių; veiklos lygmens planavimo dokumentai – planavimo dokumentai, kuriuose detalizuojamas programavimo lygmens planavimo dokumentuose nustatytų pažangos priemonių ir (arba) projektų įgyvendinimas);“

Atlikus šį pakeitimą turės būti koreguojami ir LRBP SĮP priedai. Papildomai prašome LRBP SĮP 6.1 – 6.4 papunkčiuose pateikti metodinį išaiškinimą, kaip turi būti vertinami ir įgyvendinami LRBP sprendiniai žemesnio lygmens TPD pagal nurodytą pobūdį: S – strateginis, E – erdvinis, T – teisėkūros, K – kita.

5. Projekte skiriamas labai didelis dėmesys kompaktiškam teritorijų vystymui, tačiau reikiamos priemonės tam nenumatytos – **nėra stebėjimo (kontrolės) kokio masto plėtra nustatoma savivaldybių bendruosiuose planuose, kaip kinta užstatomų teritorijų plotai ir pan.** Pavyzdžiui, bendrajame plane, remiantis Teritorijų planavimo normomis nurodoma, kad nauja plėtra turi sudaryti iki 20 %, tačiau stebėsenos rodikliuose toks kriterijus nėra įtrauktas. Be šio kriterijaus nebus galimybės nustatyti, ar teritorijos suplanuotos kompaktiškam vystymuisi ar ne. Lygiai taip pat, stebėsenos rodikliuose nėra įtrauktas rodiklis – užstatymo plotas tenkantis vienam gyventojui, kuris gali parodyti teritorijos kompaktiškumo pokytį. Be jo nebus galimybių pamatuoti ir palyginti atskirų miestų kompaktiškumo su kitais šalies ar užsienio miestais. Manome, kad **šiai programai įgyvendinti reikalingas ne tik formalus atskirų pozicijų pavedimas atskiroms žinyboms, institucijoms ar savivaldybėms, tačiau taip pat ir nuoseklus plano įgyvendinimo koordinavimas. Tuo tikslu į plano įgyvendinimo programą turėtų būti įtraukti minėti stebėsenos rodikliai. Taip pat turėtų būti išskirtos konkrečios Aplinkos ministerijos funkcijos, kurios užtikrintų ne tik ataskaitų rengimą, bet ir plano įgyvendinimo koordinavimą ir aktyvią priežiūrą.**
6. Atitinkamai siekiant įgyvendinti kompaktišką plėtrą, būtina nustatyti konkrečias skatinimo priemones. **Siūlome LRBP SĮP nustatyti principus, kad savivaldybės, kurios atsakingai planuoja teritorijas būtų skatinamos (suteikiama pirmenybė gauti paramą ar kitą finansavimą pagal įvairias programas (konversijai, kovai su klimato kaita ir pan.)), o tos savivaldybės, kurios nepaiso rekomendacijų ir nesiekia darnios plėtros – priešingai turėtų būti sudrausminamos**

(netektų prioriteto ar pirmumo gaunant vyriausybės ar kitų programų lėšas). **Tokie principai turėtų būti numatyti LRBP SĮP.**

7. Atkreipiame dėmesį, kad naujai pateiktame derinti LRBP SĮP projekte nebėra didelės dalies LRBP tekstinės dalies punktų sprendinių (kurie buvo įtraukti į LRBP SĮP teiktą derinti 2022-03-10): 97; 98; 100; 105-112; 423-425; 113-119; 426-428; 427.428; 120-128; 430; 435-437; 134-137; 438-440; 90-94. Pažymime, kad šie LRBP sprendiniai lieka galioti ir vadovaujantis Teritorijų planavimo įstatymo 4 straipsnio 3 dalimi, rengiant žemesnio lygmens TPD dokumentus jais bus privaloma vadovautis ir juos detalizuoti. Dėl šios priežasties nepritariame LRBP SĮP projekto apimties siaurinimui, kadangi statistiškai įvertinus pateiktą derinimą projektą iki 2030 metų (LRBP galiojimo pabaigos) numatoma įgyvendinti mažiau nei pusę (225 arba 44,3%) sprendinių iš LRBP numatytų 508. **Pažymime, kad papildomai nesant numatytų įgyvendinimo priemonių (tvarkos) žemesnio lygmens TPD rengėjams ypatingai apsunkinamas, tinkamas LRBP sprendinių perkėlimas dėl ko didelė LRBP sprendinių dalis gali likti apskritai neįgyvendinta. Vadovaudamiesi šiais argumentais prašome gražinti aukščiau išvardintus LRBP tekstinės dalies punktus į LRBP SĮP projektą ir numatyti jų įgyvendinimui skirtas priemones, kurioms pastabas teikėme 2022-04-27 raštu S22/04/158.**
8. Pažymime, kad LRBP vartojamos „*teritorinio potencialo bendrumo*“ (sprendinys 44) ir „*regionų plėtros planų*“ (sprendinys 49) sąvokos nėra apibrėžtos (paaiškintos) nei pačiame LRBP nei Teritorijų planavimo įstatyme ar kituose teisės aktuose. Siūlome papildyti LRBP SĮP I skyrių ir pateikti šių sąvokų apibrėžimus (paaiškinimus), kad vėliau, taikant LRBP sprendinius nekiltų ginčų dėl tinkamo įgyvendinimo žemesnio lygmens TPD.
9. Pastebime, kad LRBP SĮP projektas išsiskiria nuorodų į tas pačias įgyvendinimo priemones gausa, t. y. nepaisant didelės LRBP sprendinių įvairovės, visiems šiems sprendiniams įgyvendinti taikomas tas pats nedidelis kiekis priemonių. Pastabų priede Rūmai pateikia savo nuomonę dėl punktų, kuriuose numatytos priemonės galimai netinkamos LRBP sprendiniams įgyvendinti.
10. Atkreipiame dėmesį, kad LRBP SĮP projekte, kaip ir pažymėta Rūmų 2022-04-27 rašte Nr. S22/04/158, didžiojoje dalyje priemonių (detaliau nurodyta Priede) trūksta aiškiai suformuluotų metodinių sprendinių įgyvendinimo nuostatų, todėl siūlome **pirmiausia parengti metodikas ir planus ir tik tuomet numatyti kitas priemones.** Pažymime, kad neįgyvendinus šio reikalavimo išlieka neaišku, kaip ateityje bus įgyvendinami strateginiai LRBP sprendiniai žemesnio lygmens TPD, dėl ko ypatingai apsunkinamas LRBP SĮP tikslų pasiekimas. Atkreiptinas dėmesys, kad TPD derinančios institucijos dažnai reikalauja „paraidžiu“ pateikti LRBP sprendinio detalizavimą, nors to padaryti kartais tiesiog neįmanoma. Primename, kad LRBP sprendinių derinimo su Rūmais metu buvo numatyta, kad LRBP SĮP bus išskirtos strateginės nuostatos ir teritorijų planavimui aktualūs sprendiniai. Vis dėlto pateiktame dokumento projekte trūksta šių nuostatų. Atkreiptinas dėmesys, kad nesant metodikų ir kriterijų nėra aišku, kuo vadovausis ir kokius reikalavimus TPD rengėjams kels sąlygas teikiančios ir TPD projektus derinančios institucijos. Pažymime, kad sprendinių aiškumo trūkumas sudaro sąlygas neprognozuojamam subjektyviam vertinimui ir teisiniams ginčams. **Siūlome LRBP SĮP metodikos parengimą numatyti kaip daugumos LRBP sprendinių pirminę įgyvendinimo priemonę ir užtikrinti, kad rengiant šias metodikas didžiąja dauguma dalyvautų atestuoti architektai, turintys teisę eiti teritorijų planavimo vadovo pareigas ir žinantys, kaip kokios nuostatos gali/negali būti įgyvendinamos praktiškai.**
11. Pakartojame 2022-04-27 Rūmų pastabą LRBP SĮP sprendiniams 231; 262; 450-488; 506-509; 513-534 dėl priemonių bioproductinio ūkio vystymo ir miško išteklių apsaugos ir naudojimo sprendinių įgyvendinimui. Pažymime, kad šie LRBP sprendiniai yra neadekvatūs urbanistiniu požiūriu ir yra tiesiogiai orientuoti į specialųjį, o ne urbanistinį teritorijų planavimą, todėl ir siūlome tai tiesiogiai nurodyti LRBP SĮP. Pažymime, kad šiuo metu nėra vieningos ir visiems vienodai suprantamos LRBP sprendinius dėl bioproductinio ūkio susisteminančios duomenų bazės. Susidaro įspūdis, kad visuose TPD (nepriklausomai nuo rūšies, lygmens, apimties) turės būti detalizuojami LRBP bioproductinio ūkio vystymo sprendiniai, dėl ko vėlgi ypatingai komplikuosis TPD sprendinių derinimo procedūros. Siūlome pirmiausia numatyti sprendinio 352(1) priemonės „*Parengti gamtinio karkaso sistemos ir jos reglamentavimo optimizavimu paremtą natūralaus kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo bei atkūrimo (apimant ir invazinių rūšių suvaldymą) planą*“ įgyvendinimą ir tik tuomet tikslinti ir numatyti tolesnių priemonių pobūdį. bei eigą.

12. Atkreipiame dėmesį, kad LRBP SĮP pateikiami ne tik generaliniai ir strateginiai šalies teritorijos vystymo realizavimo sprendiniai, bet ir gana detalios įgyvendinimo priemonės, apimančios įvairių procesų technologijas (kurių ryšis su teritorijų panaudojimu dažnai nėra tiesioginis). Dalis tokių siūlymų galėtų būti sprendžiami ne šalies bendrojo plano įgyvendinimo programoje, o kituose dokumentuose. Dėl tokios plačios apimties, reikiamo dėmesio neliko esminiams šalies teritorijos vystymo sprendiniams ir komponentams, pavyzdžiui tokiems kaip urbanistinė politika, teritorijų vystymo valdymas, pajūrio zona, gyvenamosios aplinkos kokybė, viešasis interesas.

Vadovaudamiesi aukščiau išdėstytomis pastabomis, nepritariame pateiktam derinti LRBP SĮP projektui ir prašome jį pakartotinai peržiūrėti iš esmės. **Papildomai pažymime, kad jau šiame etape į LRBP SĮP projekto rengimą turi būti įtraukta daugiau susijusių institucijų atstovų ir teritorijų planavimo specialistų, todėl siūlome deleguoti Rūmų atstovus, kurie galėtų dalyvauti LRBP SĮP projekto rengime.**

PRIDEDAMA:

2022-12-16 rašto Nr.S22/12/418 Dėl LRBP SĮP derinimo priedas, 223 psl.

Lietuvos architektų rūmų pirmininkas

Lukas Rekevičius